

AJALOOLISED KAARDID KUI PÄRANDKULTUURI HOIDJAD

Mati Tee

TÜ, AS REGIO

(Helle Koppa ja Kalev Koppel)

Tartu, 19. detsember 2007

KAARDIAJALUGU EESTIS

- **AOAEG** – enne XVI sajandit
- **TEADUSLIKU KARTOGRAAFIA ALGUSAEG** – XVI-XVIII sajand
- **MATEMAATILISE KARTOGRAAFIA ALGUSAEG** – XIX sajandi I pool
- **KLASSIKALISTE PABERKAARTIDE AEG** – XIX sajand kuni 1990
- **KAASAEG** – pärast 1990

VANAD KAARDID

VANA KAART – MILLEKS?

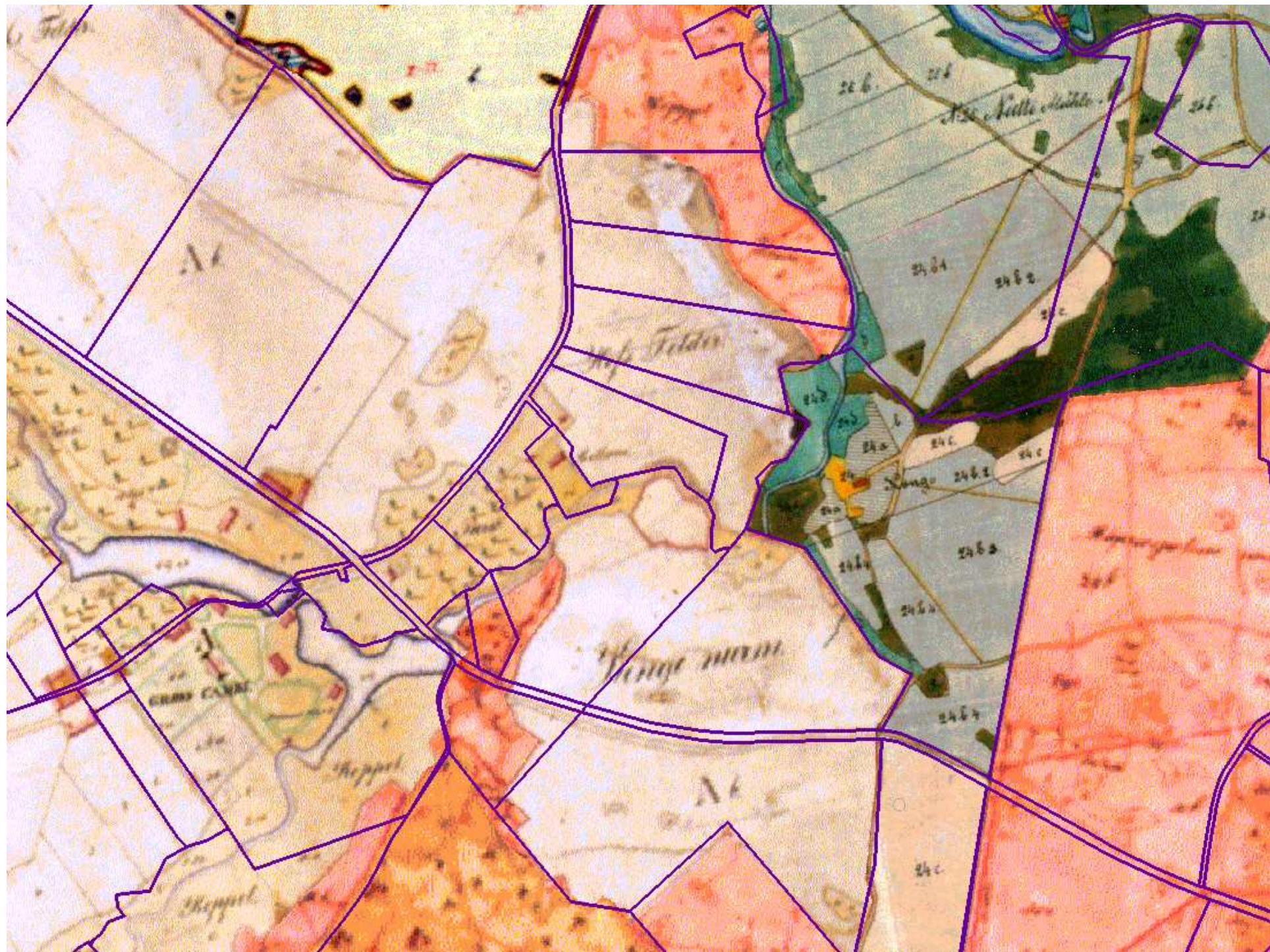
- **INFOALLIKAS**
  - ajalooline situatsioon
  - muutuste dünaamika
  - dokument
- **KULTUURIVÄÄRTUS**
  - rahvuskultuur
  - kunstiväärtus
  - kultuurilugu
- **TARBEESE**

KOHATEAVE - PRAEGU

KOHATEAVE – MIS SIIN OLI?

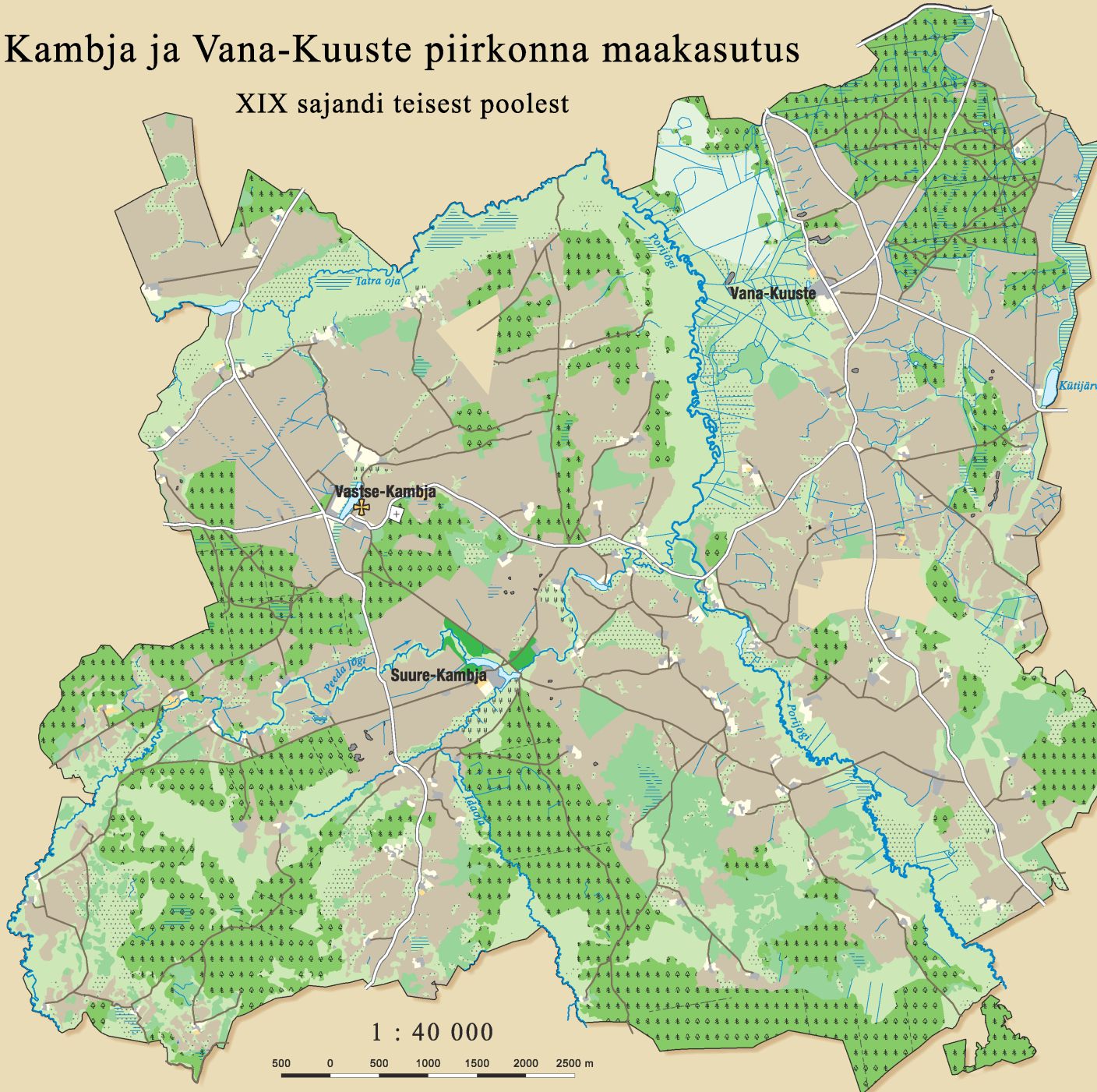

Kambja ja Vana-Kuuste piirkonna maakasutus

XIX sajandi teisest poolest

Legend:

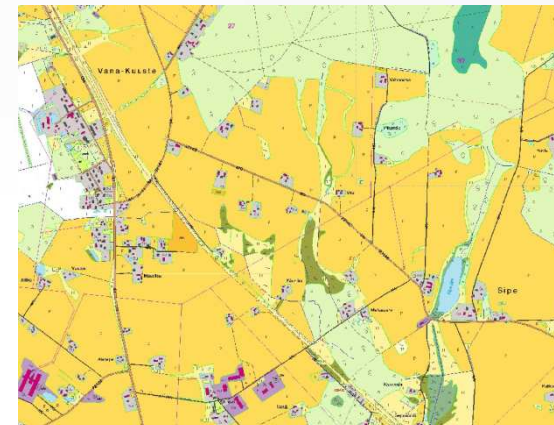
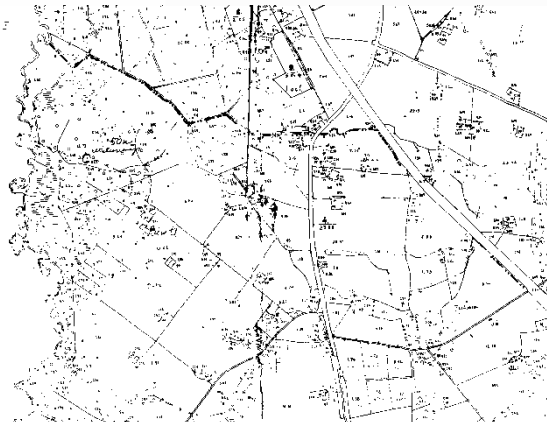
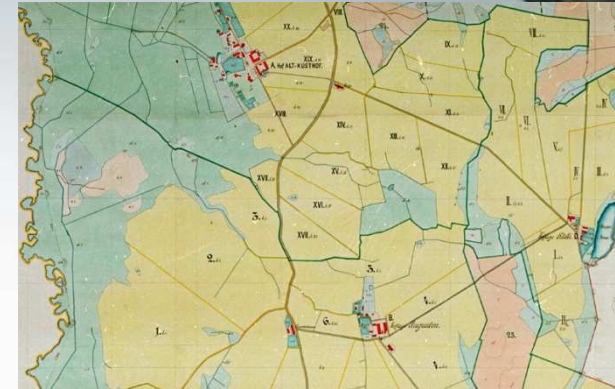
- hoonestusala
- puuviljaaed
- aiamaa
- park
- okaspuumets
- lehtpuumets
- võsamaa
- karjamaa
- koppel
- loodheinamaa
- heinamaa
- künnimaa
- soo
- harimistakistus

1 : 40 000

500 0 500 1000 1500 2000 2500 m

Digitaliseeritud: Helle Koppa
Kujundanud: Markus Untera
Tartu 2003

KUIDAS SEE ARENES?

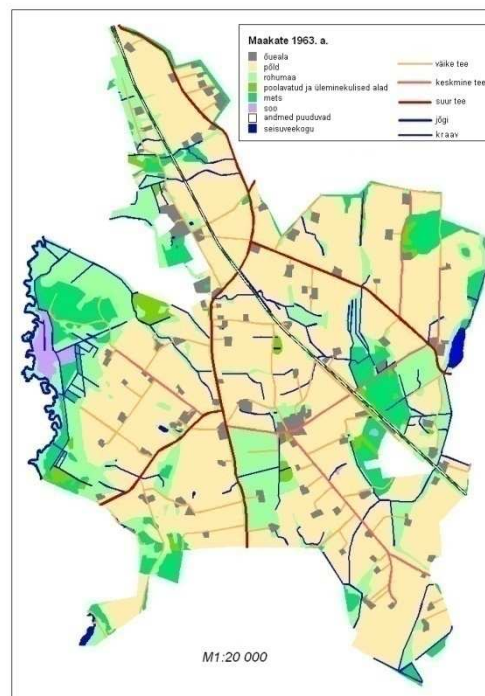
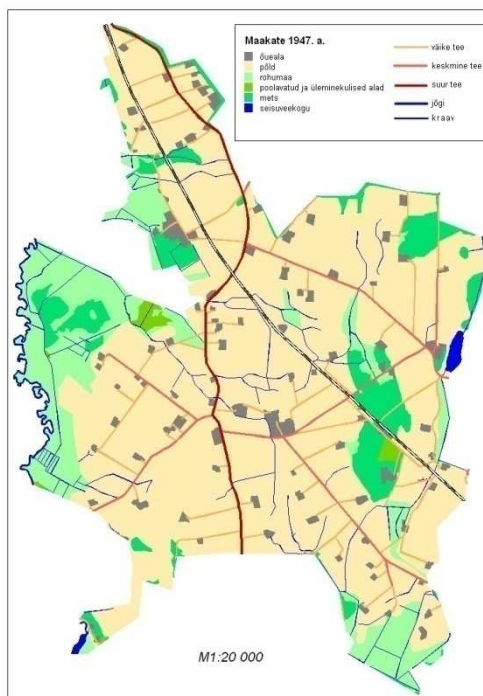
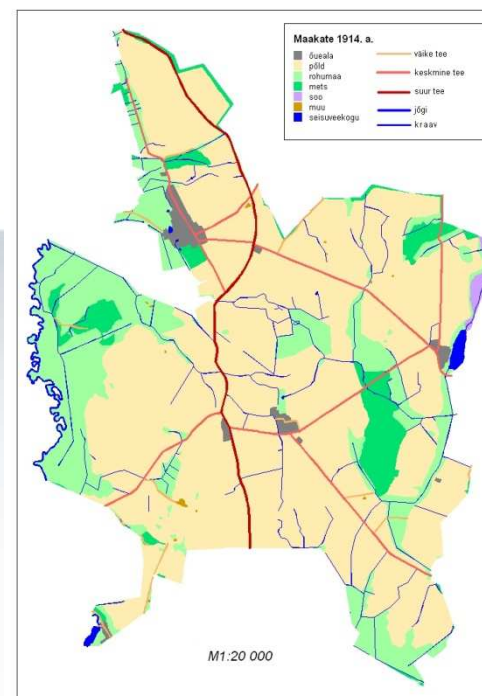
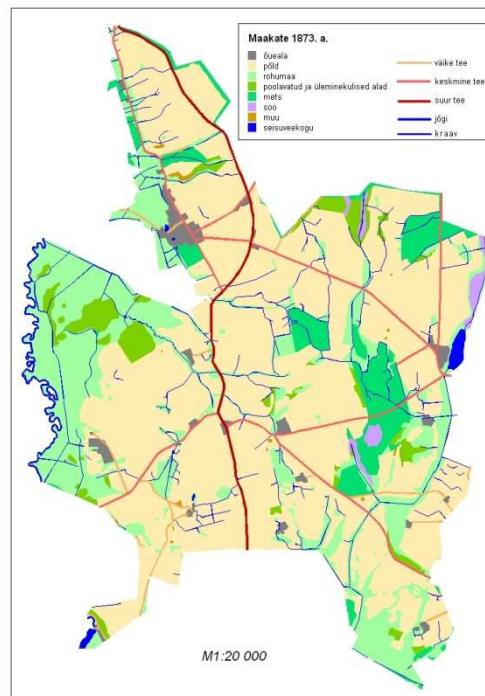
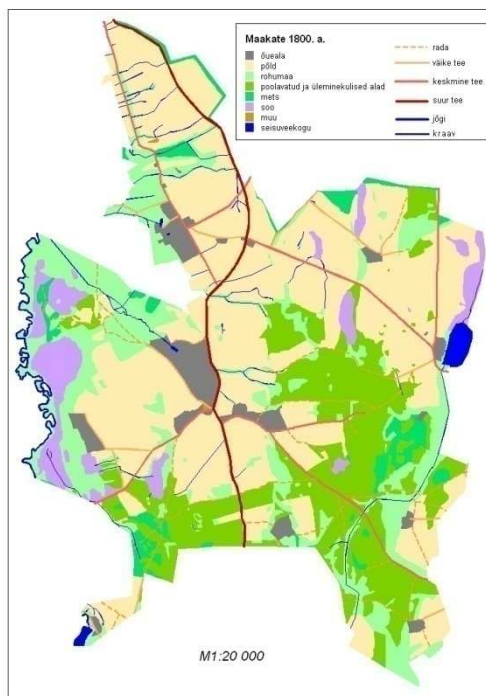

**AJALOO LINE KAARDIMATERJAL KESKKONNAINFO
ALLIKANA (Kambja ja Vana-Kuuste piirkonna kaardid 1800–1995)**

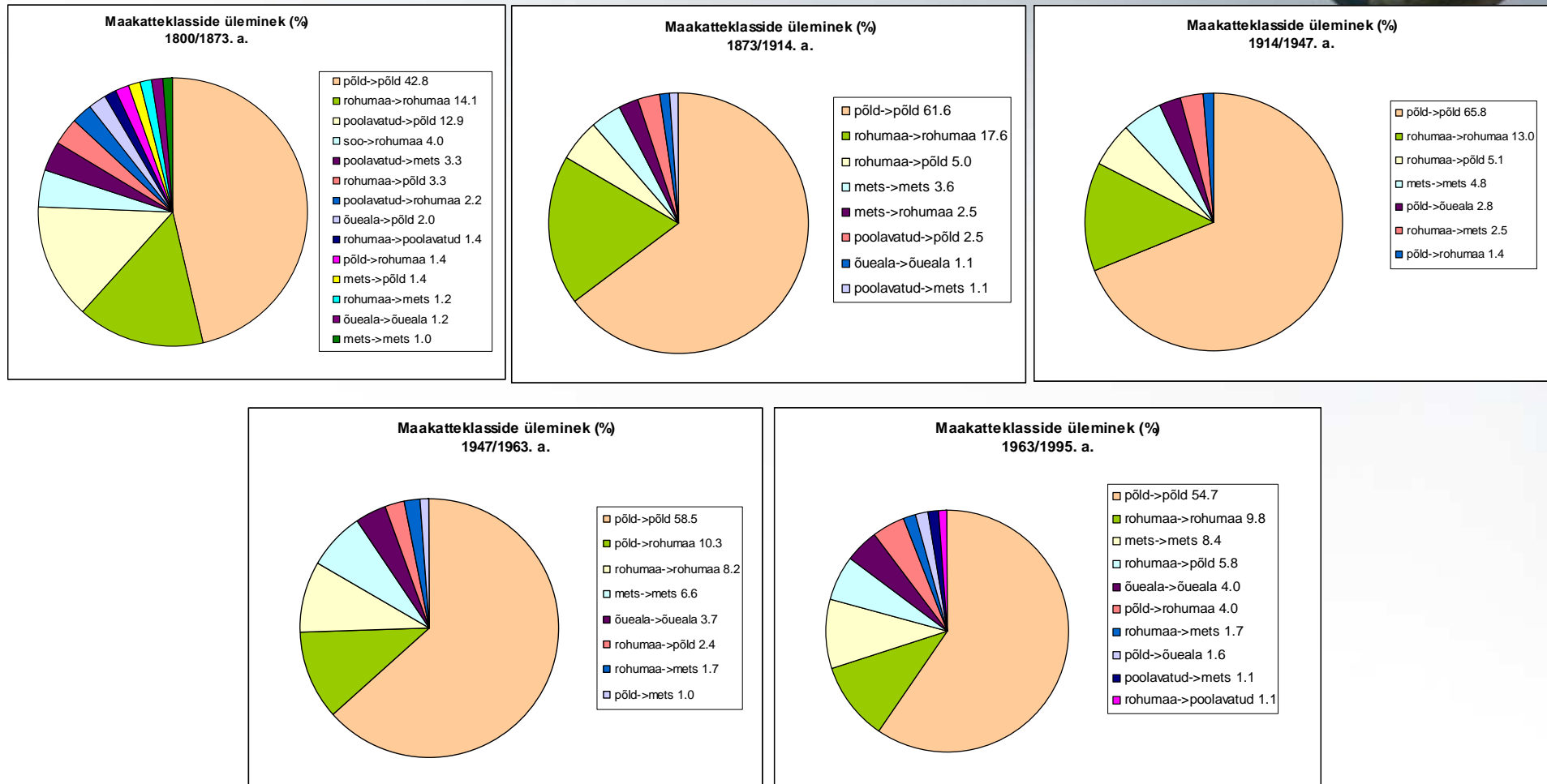

OBJEKT-ORIENTEERITUD ANDMEBAAS KESKKONNA-MUUTUSTE KOHTA

(Kambja ja Vana-Kuuste piirkond, 1800–1995)

MIS MUUTUS?

KULTUUR

- **MITMENE MÕISTE**
- **MITMETI MÕISTETA V**
- **KUIDAS MIDAGI TEHAKSE**
- **VASTUSEIS**

KAARDIKULTUUR

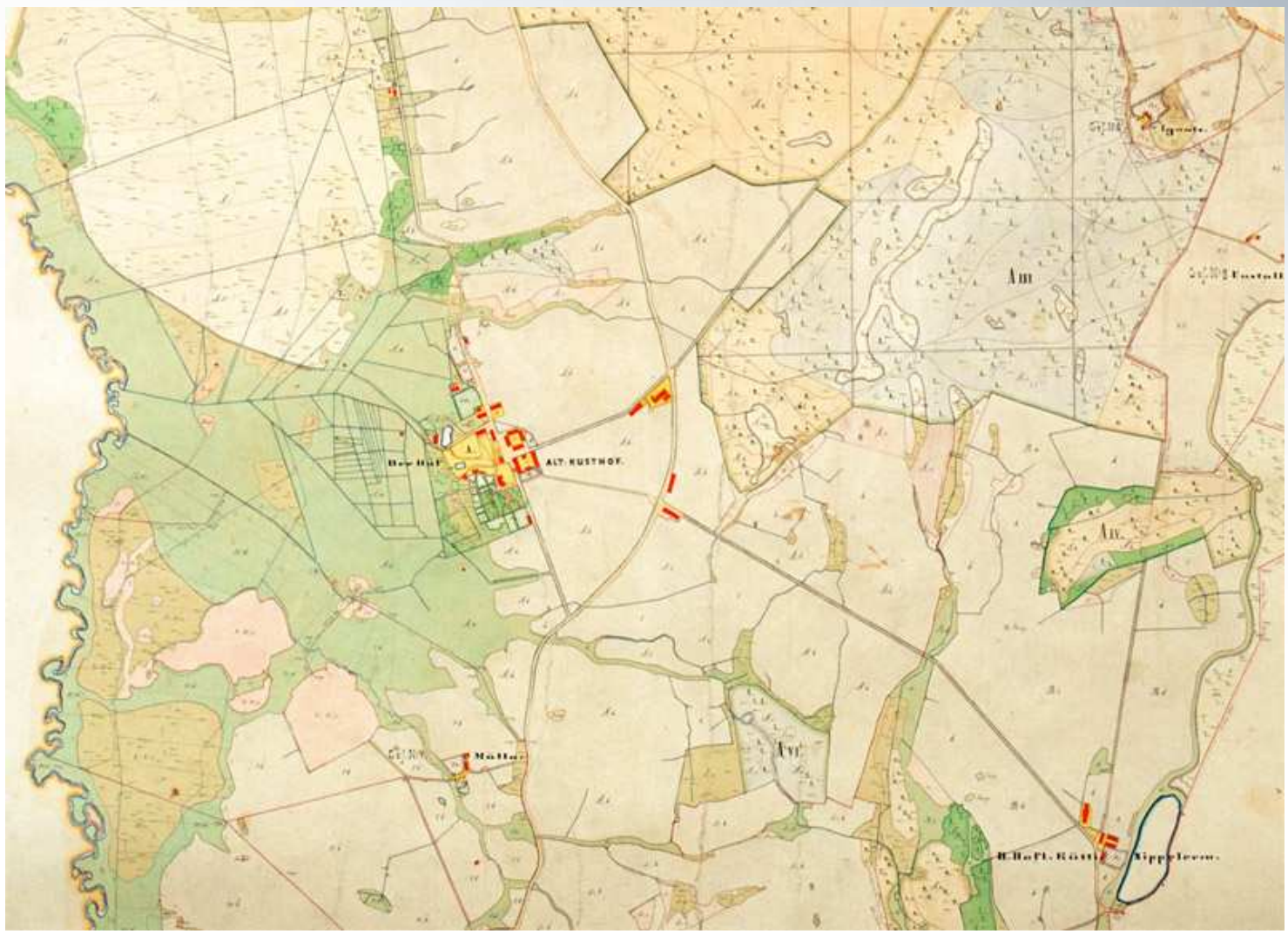

- **KAART – SÕNUM**
- **MILLINE TEHAKSE**
- **MIDA NÄIDATATAKSE**

1800 a. – Katastriplaanid M 1:5200, 1:10 400

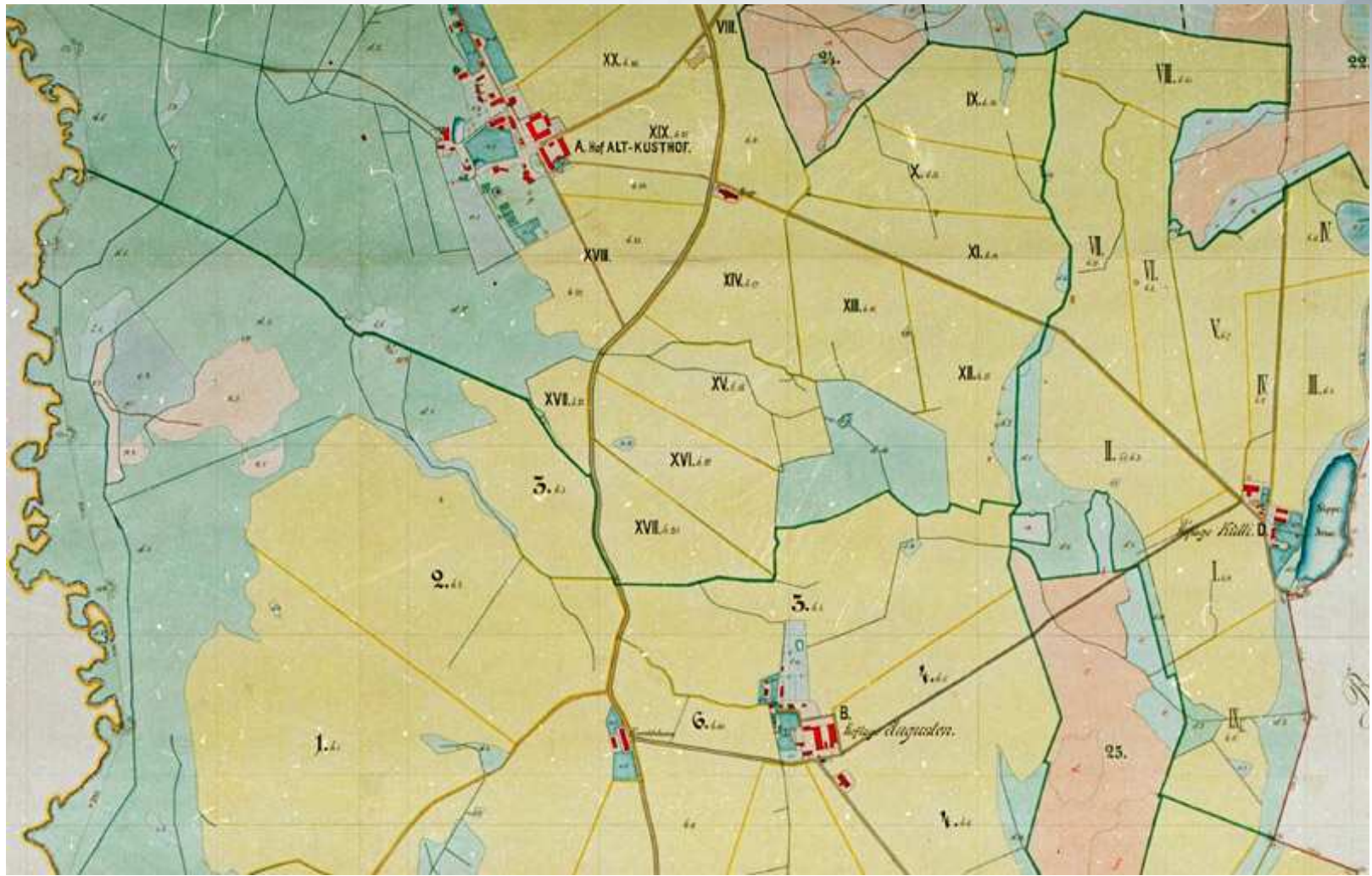

1873 a. – Mõisa maakasutuskaart M1:5200

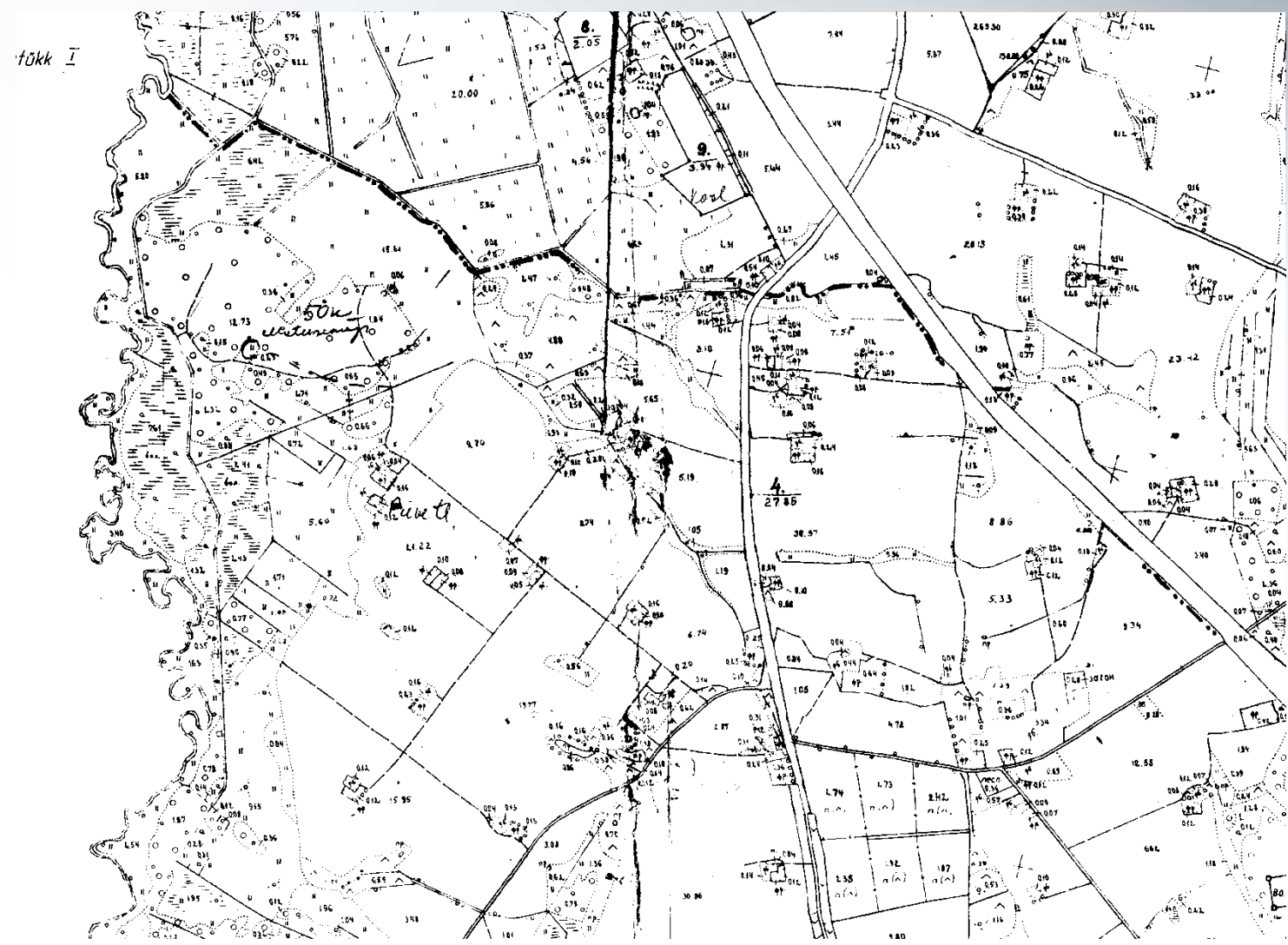
1914 a. – Mõisa maakasutuskaart M 1:4200

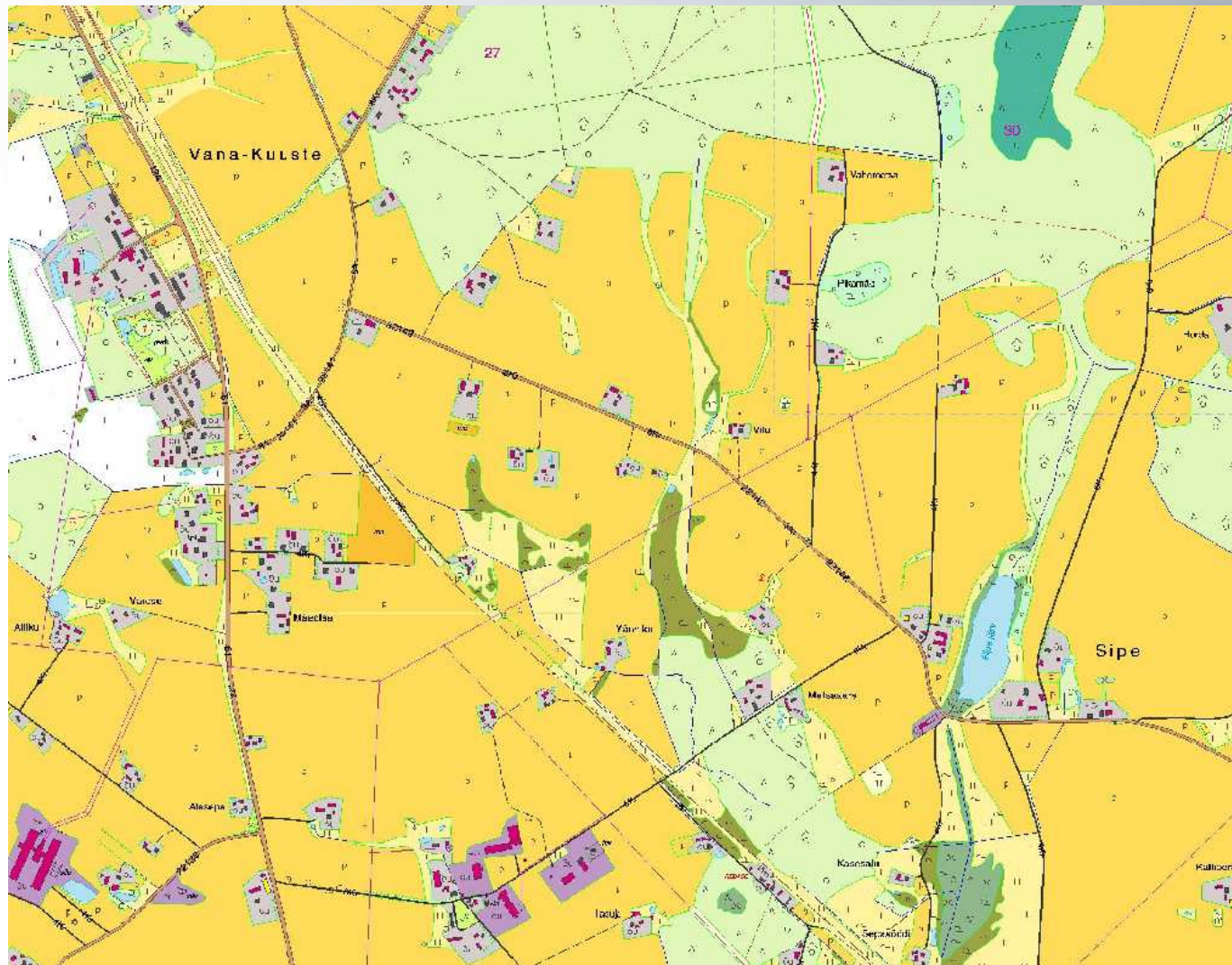
1947.a. – Nõukogude Liidu aegse topograafilise kaardi lehed M 1:25 000

1963 a. – Majandite maakasutusplaani lehed M 1:10 000

1995 a. – Eesti põhikaart *M* 1:10 000

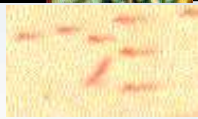

MIDA KAARDIL NÄIDATI

Tähis	Saksa	Eesti	Rasternäidis
-	Gehöft und Häuser	Hoonestusala	
a	Gemüsegarten	Juurviljaaed	
oa	Obstgarten	Puuviljaaed	
b	Brustacker	Künnimaa	
c	Buschland	Võsamaa	
d	Heuschlag	Heinamaa	
e	Weide	Karjamaa	

Tähis	Saksa	Eesti	Rasternäidis
k	Koppel	Koppel	
l	Loden	Loodheinamaa	
f ·, g	Laubwald	Lehtmets	
f ^, f, i	Grehnenwald	Okasmets	
m, g, mg	Morast, Grasmorast, Moosmorast	Soo	
Imp	Impedimente	Harimistakistus	
Park	Park	Park	

Tähis	Saksa	Eesti	Rasternäidis
kr	-	Kalmistu	
-	Seen, Flüsse, Gräben	Vetevõrk	
-	Wege	Teedevõrk	
-	-	Metsasiht	
-	Berge und Abhänge	Reljeef	

JÄLGEDE PÜSIVUS

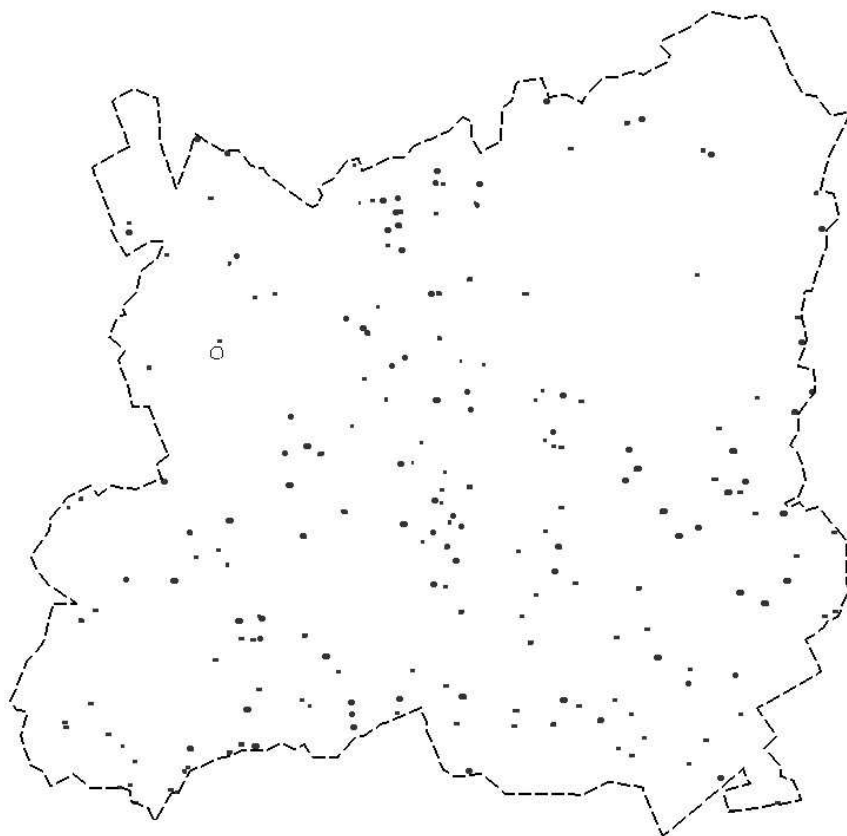
- **LOODUSES**
- **KAARDIL**
- **MÄLUS**

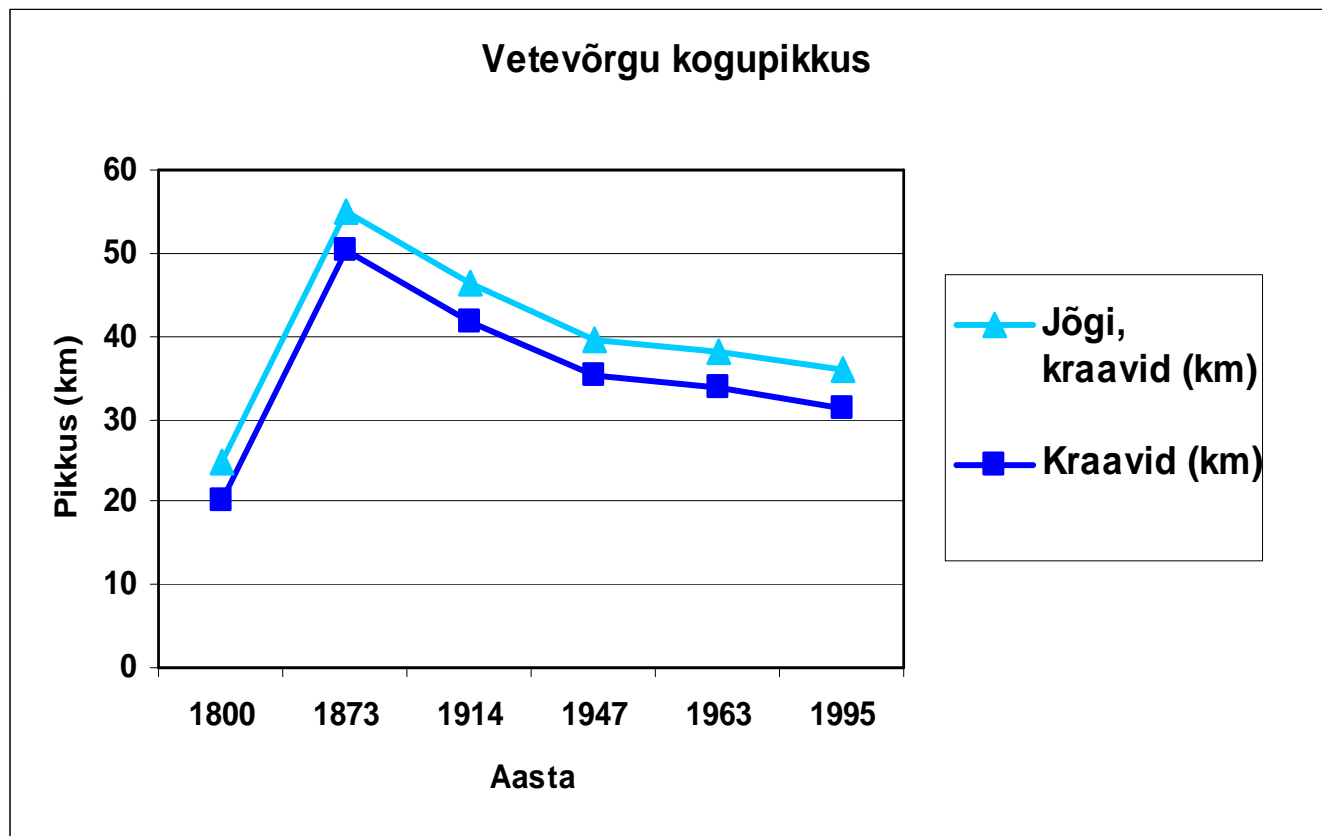

Ühtelangevate krundipiiride
nurgapunktide paiknemine
XIX ja XX sajand

XIX sajandi teedevõrgu
kokkulangevus XX sajandi
teedevõrguga (10 meetri
kaugusel)

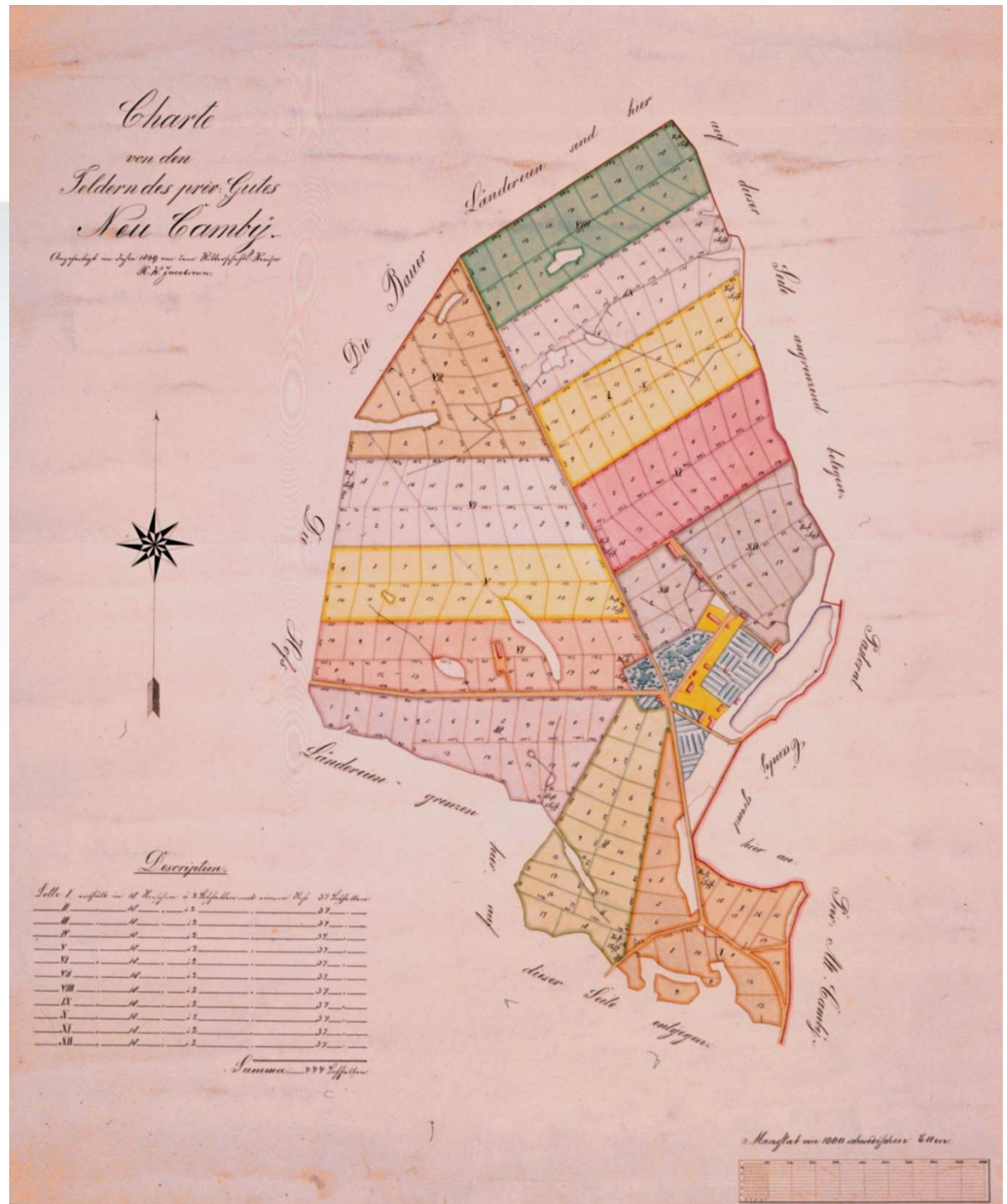

- **Kraavide kogupikkuse ja tiheduse kiire kasv 1800-1873. a.**
- **Ühtlane langus 1873-1995. a.**

Aasta	1800	1873	1914	1947	1963	1995
Jõgi ja kraavid (km)	24.9	55	46.5	39.7	38.2	35.9
Kraavid (km)	20.1	50.3	41.5	35.2	33.6	31.1
Kraavid (km/km²)	2.0	4.5	3.8	3.3	3.1	2.9

TARBEESE

Vastse-Kambja mõisa
põldude kaart

LIHTSALT ILUS

- Tükk Muhumaa kaardist, aasta 1803.

TÄNAN! 😊

MATI TEE

mati.tee@regio.ee

tel +372 738 7326

mob +372 55 686 312